

Moeten de sterrenwachten in Oostkapelle sluiten door toenemende lichtvervuiling?

24 oktober 2023

In 2017 waren we verheugd door het moedige besluit van de gemeenteraad van Veere, waar ook de kern Oostkapelle onder valt, om in een relatief economisch druk Natura 2000 gebied en omgeving het donkerbeleid uit te rollen.

Er waren in dat jaar voor ons als sterrenwachten grote investeringen nodig. Met de uitrol van het donkerbeleid was dat een verantwoorde uitgave en vooral bedoeld om het hoge niveau van observaties te kunnen voortzetten aan de Duinbeekseweg.

Om zoveel mogelijk onze eigen broek op te kunnen houden startten we in 2016 de bouw van de astro appartementen op het terrein nabij de Observatoria. Dit als financiële motor voor het Astronomy Project Oostkapelle en ook om de gebruikers van deze appartementen de gelegenheid te geven zelf observaties on site te kunnen uitvoeren.

De Observatoria liggen al sinds 1970 aan de Zuidoost rand van de Manteling van Walcheren, een donkere omgeving waar het Zenit (hemelgebied recht boven je) en het Noordwesten de maximaal haalbare Zeeuwse natuurlijke duisternis laat zien. De volkssterrenwacht Philippus Lansbergen uit Middelburg maakt ook met hun eigen observatorium dankbaar gebruik van deze donkere locatie.

De implementatie van het Veerse Donkerbeleid was destijds de reden tot de upgrade van het instrumentarium. Om het gewenste niveau van de waarnemingen te kunnen blijven garanderen staan we nu weer voor grote investeringen in de apparatuur. Een investering die we alleen kunnen doen als er de garantie er is dat onze locatie donker genoeg blijft.

En toch zijn er zorgen

Maar helaas moeten we constateren dat wij steeds minder profijt hebben van het feit dat we dichtbij het Natura 2000 gebied werken.

Met de meeste omwonenden is er altijd prima overleg geweest maar er is een trend gaande dat steeds meer gebouwen in de wijdere omgeving worden

gekocht door personen of partijen die een economisch en of een persoonlijk belang laten prevaleren, en zich vrij weinig aan trekken van de omgeving waar ze in terecht zijn gekomen. Een omgeving waar ook natuurlijke duisternis bij hoort.

Ruim een jaar geleden werden een aantal straatlantarens in het Natura 2000 gebied van de Duinbeekseweg verwijderd door de Gemeente Veere,

Helaas duurde dat positieve effect op de duisternis voor ons maar heel kort omdat er daarna door derden permanent brandende en slecht afgeschermdde lampen zijn geplaatst.

Foto: De Manteling staat (fotografisch) in brand!

We hebben altijd begrip getoond voor de wens van mensen om noodzakelijke verlichting te hebben. Maar er is een enorm verschil in soorten buitenverlichting en hoe ze wordt toegepast. Meestal was een uitnodiging om eens te komen kijken in de Observatoria een eye opener met positief resultaat voor ons. Maar nu is dat niet meer zo vanzelfsprekend dat je ook rekening houdt met andere belanghebbenden, een maatschappelijk fenomeen dat ons nu ook parten speelt.

Wat we ons afvragen,

De bestemming sterrenwacht is vastgelegd in het bestemmingplan.

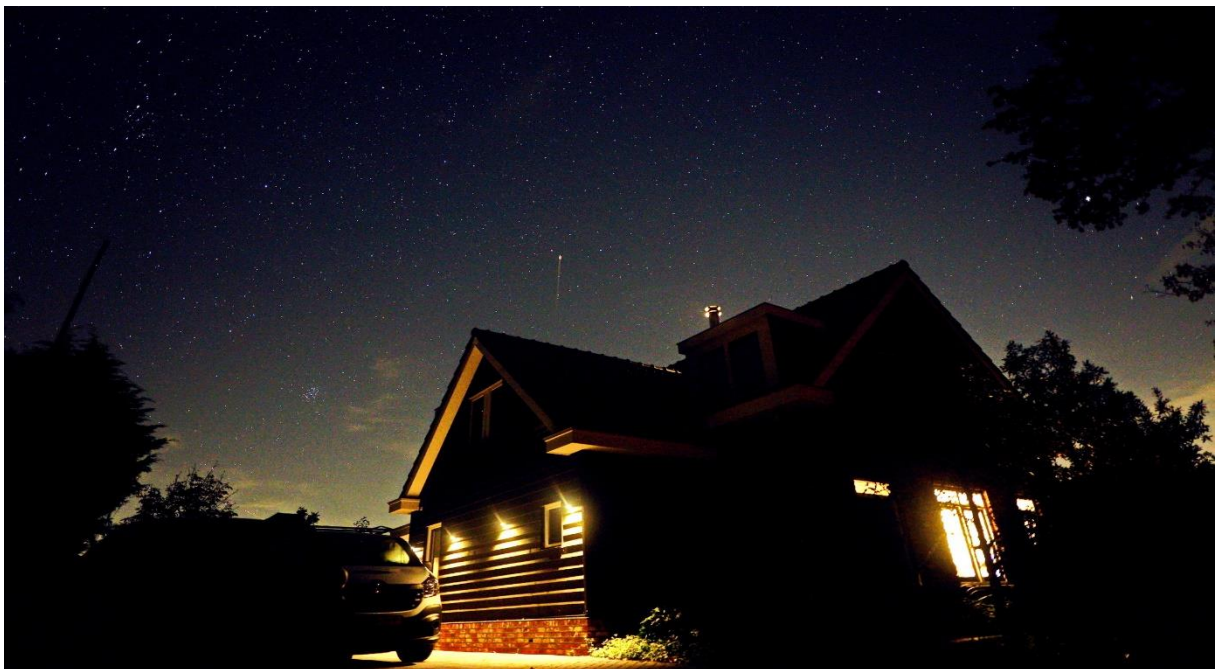
Dat houdt volgens ons in dat er in de omgeving rekening met ons wordt gehouden zodat we kunnen blijven functioneren.

We vragen geen algehele verduistering maar wel de maximale inspanning van anderen die ons functioneren als sterrenwachten ernstig belemmeren.

Daarvoor verwijzen we als voorbeeld naar de paragraaf behorende bij een recent verleende bouwvergunning in de nabijheid van de Manteling en de Observatoria:

Bij de inrichting van de woning en dan met name de buitenverlichting dienen er randvoorwaarden opgesteld te worden. Het gebruik van speciale armatuur waarbij de lichtuitstraling naar beneden is gericht en waarbij de lichtintensiteit¹ tot een aanvaardbaar minimum wordt beperkt. De lichtuitstraling en de lichtintensiteit moeten zodanig zijn dat het naastgelegen Natuur Netwerk en het Natura2000gebied "De Manteling van Walcheren" er geen hinder van ondervinden.

¹Nachtelijk kunstlicht verstoort vleermuizen sterk, behalve als het rood is. Het verlies van leefgebied voor de zeldzamere, lichtschuwe grootoorvleermuis kan daardoor met deze lichtkleur waarschijnlijk verminderd of voorkomen worden. Het gebruik van speciale vleermuisvriendelijke lampen verdient de voorkeur.

Buitenverlichting volgens de randvoorwaarden behorende bij de bouwvergunning.

Deze paragraaf geldt dus voor nieuwe vergunningen nabij donkerte gebieden. Dit zou goed als leidraad kunnen dienen voor alle nieuwe en bestaande vergunningen. Ook met deze richtlijn is het nog steeds prima mogelijk voldoende te verlichten maar dan op een veel minder verstorende manier. Binnenkort ontvangen we hier aan de Duinbeekseweg een delegatie van het gemeentelijk bestuur en vinden na dat overleg hopelijk voldoende aanknopingspunten om de sterrenwachten open te kunnen houden.

Verlichtingsplan Gemeente Veere

[Beheerplan Openbare Verlichting 2024-2028 | Lokale wet- en regelgeving \(overheid.nl\)](#)

Het nieuwe verlichtingsplan van de Gemeente Veere dat we deze week onder ogen kregen geeft aan hoe het voorgenomen beleid er de komende jaren uit ziet. We zien daar aanknopingspunten maar er zijn ook nog vragen en aanbevelingen van onze kant. Dit plan gaat over de gemeentelijke verlichting en die is over het algemeen goed te noemen. Maar dit gaat over slechts de helft van alle verlichting binnen de gemeentegrenzen. We zien in sommige gevallen bij verlichting door derden nog onnodige lichtvervuiling optreden, en dat is jammer. Dat zijn dus dan gevallen van dweilen met de kraan open. Dikwijls is dat onbedoeld en is er helemaal niet nagedacht over de gevolgen van lichthinder en of lichtvervuiling. In extreme gevallen kunnen we stellen dat het positieve effect van honderden goed afgeschermdde gemeentelijke lampen teniet wordt gedaan en zorgt voor een forse toename in de regionale lichtvervuiling. Door verstrooiing in onze atmosfeer kan dat licht tot vele kilometers ver reiken. Op zich niet zo verwonderlijk als je ziet wat voor armada van led verlichtingsvarianten door commerciële partijen momenteel wordt aangeboden. We kunnen daarover kort zijn. 90 procent van die commercieel aangeboden led verlichting zorgt voor onnodige lichtvervuiling.

Een grootste boosdoeners zijn de zogenaamde uplights, waarmee reclame borden, monumenten en bomen vanaf de grond worden aangelicht.

Het door grondspots aanlichten van bladverliezende bomen is slecht voor de boom, heeft een rendement van 25% in de zomer en 3% in de winter, vergelijkbaar met je huis verwarmen met deuren en ramen open.

Dat zijn dus allemaal foute lampen en ons nachtelijk credo in deze gevallen is en blijft dan ook, *“de beste lamp is een lamp die uit is”*.

Voorbeeld van een aantal grondspots die omhoog schijnen, gefotografeerd tijdens opkomende grondmist waardoor de lichtstralen goed zichtbaar zijn.

Fotografische All-Sky opname die de gehele hemel afbeeldt gezien vanuit de Duinbeekseweg. De lichte vlek in het midden is de gereflecteerde lichtvervuiling op overtrekkende bewolking. Deze lichtbron bevindt zich op een kilometer afstand van de sterrenwacht.

Proportionele sfeerverlichting rond de kerstdagen is ongetwijfeld sfeer verhogend, maar kan na 23:00 uur uit, toch?

Dit verhaal gaat vooral over onze sterrenkundige connectie met de natuurlijk donkere nachthemel. Maar er zijn nog zoveel meer nadelige effecten van lichtvervuiling.

Daarom, neem kennis van die effecten en bezoek een van de mooie evenementen deze zaterdag tijdens Nacht van de Nacht.

Veel plezier gewenst in het donker!

Klaas Jobse

Astronomy Project Oostkapelle

Kerktoeren met sterrenhemel in het centrum van Oostkapelle vastgelegd om 5 uur in de nacht.